

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕЗЕРВУ НА ФОРМУВАННЯ ЦІНОВИХ КОЛИВАНЬ В ЕКОНОМІЦІ НА РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ

В. В. ВАЩЕНКО, аспірант кафедри економічної теорії

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9843-8507>

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: vashchenko.valentyn@gmail.com

Анотація. Нині питання нафти та нафтопродуктів є досить важливим як у теоретичній, так і практичній площинах. Особливо значення набуває питання повноти та відповідності сучасним ринковим умовам існуючого в Україні порядку формування цін на нафту вітчизняного видобутку.

Проблеми ціноутворення завжди цікавили таких зарубіжних вчених, як Кауфман, Гейтлі, Марн, Рёгнер, Завада, серед російських вчених – В. Єсіпова, В. Тарасевича, які досліджували методи ціноутворення на засадах витратного методу та його пристосування до умов ринкової економіки. Серед вітчизняних вчених теоретичні основи ціноутворення знайшли відображення у наукових працях І. Лукінова, Я. Плоткіна, П. Беленького, А. Мельник та інших, які досліджували зазначену проблему передусім у контексті управління витратами і результатами державного регулювання і, зокрема, на ринку нафтопродуктів.

Стрімке зростання цін на нафту на світовому ринку призводить до необхідності визначення причин та факторів, що його спричинили. Проблеми ціноутворення на вуглеводні останнім часом є доволі актуальними як на вітчизняному ринку, так і на іноземному. Це визначається особливою роллю, яку нафта відіграє у світі, та дефіцитністю вуглеводневих ресурсів, їх вичерпністю. Постійні коливання цін на світових ринках нафти ускладнюють можливість їх прогнозування з метою резервування в бюджеті чи інших державних фондах коштів для стабілізації цін.

У результаті аналізу ринку нафти та нафтопродуктів визначено, що: стала тенденція торгівлі сировиною нафтою на ринку України обумовлена скороченням об'ємів переробки нафти, яке, в свою чергу, спричинене витисненням з національного ринку вітчизняного пального імпортом; основною причиною незадовільної конкурентоспроможності вітчизняного моторного палива є його якість, що не відповідає вимогам сучасних стандартів та невідповідна до нього ціна; низька якість моторного палива вітчизняного виробництва визначається переважним використанням для його виробництва низькоякісної (високосірчатої) імпоротної (російської) нафти; в цілому конкурентоспроможність вітчизняної нафтопереробної галузі визнана низькою.

Ключові слова: нафта, нафтопродукти, ціна, імпорт, експорт, ринок, динаміка.

Актуальність.

Стрімке зростання цін на нафту на світовому ринку призводить до необхідності визначення причин та факторів, що його спричинили. Проблеми ціноутворення на вуглеводні останнім часом є доволі актуальними як на вітчизняному ринку, так і на іноземному. Це визначається особливою роллю, яку нафта відіграє у світі, та дефіцитністю вуглеводневих ресурсів, їх вичерпністю. Постійні коливання цін на світових ринках нафти ускладнюють можливість їх прогнозування з метою резервування в бюджеті чи інших державних фондах коштів для стабілізації цін. Саме вказаними та іншими обставинами зумовлюється актуальність виконання представленого дослідження.

У сучасних умовах в Україні особливо відчувається потреба в налагодженій системі державного резервування з метою подолання кризи та забезпечення національної безпеки. Отже, потрібно продовжувати реформування державного резерву із впровадженням зарубіжного досвіду, що надасть можливість визначити оптимальну модель державного резерву, яка забезпечить використання ринкових механізмів для врегулювання цінових коливань на нафтопродукти, метали, основні товари, що створюють основу розвитку промисловості країни та яка буде спрямована на забезпечення стратегічних запасів товарів та грошових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблеми ціноутворення завжди цікавили таких зарубіжних вчених, як Кауфман, Гейтлі, Марн, Рёгнер, Завада, серед російських вчених – В. Єсіпова,

В. Тарасевича, які досліджували методи ціноутворення на засадах витратного методу та його пристосування до умов ринкової економіки. Серед вітчизняних вчених теоретичні основи ціноутворення знайшли відображення у наукових працях І. Лукінова, Я. Плоткіна, П. Бєленького, А. Мельник та інших, які досліджували зазначену проблему передусім в контексті управління витратами і результатами державного регулювання і, зокрема, на ринку нафтопродуктів.

Останнім часом проблема розвитку державного резерву набула особливої актуальності та привернула увагу таких дослідників, як І. В. Власов, В. В. Байдала, А. В. Іншина, Є. М. Кирилук, В. М. Шкаберін, М. П. Талавиря та інші.

Мета – дослідження впливу державного резерву на цінові коливання в економіці.

Матеріали і методи дослідження.

Під час проведення дослідження використовувалися такі методи: монографічний – під час опрацювання фахових літературних джерел та роботи з текстовим представленням зазначеної проблематики; системний – для уточнення категоріального апарату; логічний – для визначення позитивних соціальних та економічних ефектів, з метою узагальнення результатів і формування висновків.

Результати дослідження та їх обговорення.

Ціна і ціноутворення є важливими складовими функціонування ринкового механізму. Перед усіма комерційними і багатьма некомерційними організаціями постає завдання призначення ціни на власні товари та послуги. У зв'язку з

чим підготовка фахівців будь-якої сфери діяльності повинна ґрунтуватися на глибоких знаннях процесу ціноутворення та особливостей цінового регулювання. Адже від цін багато в чому залежать досягнуті комерційні результати, а правильна чи помилкова цінова політика справляє довгострокову дію на все підприємство та його подальшу діяльність. Відомі найрізноманітніші види цін на товари та послуги. У найзагальнішому вигляді ціни є результатом [6].

Ціни завжди відігравали провідну роль в економічному розвитку країни. Перехід від централізованої до ринкової економіки зумовив суттєві зміни як у принципах ціноутворення, так і в методах формування моделі ціни.

Нафта була, є і в найближчому майбутньому залишиться основним джерелом первинної енергії, споживання якої неухильно розширюється у зв'язку з подальшим розвитком світової економіки. Одночасно зростає використання нафти і нафтопродуктів в якості сировини для хімічної промисловості, що, як відомо, є економічно більш виправданим і ефективним у порівнянні із прямим енергетичним використанням вуглеводнів [2].

В Україні виділяють три нафтогазоносні регіони: Східний, Західний та Південний.

У періоді, що аналізується, в Україні спостерігалася стійка тенденція скорочення ринку нафти, основною причиною виникнення якої стало зниження попиту на неї. Показники, що характеризують динаміку видобутку нафти в Україні наведені на рисунку 1.

Як видно з рисунку 1, обсяги видобутку нафти зменшуються з кожним роком. У 2017 році порівняно з 2014 роком показник видобутку нафти зменшився на 0,631 млн т (30,1 %).

Раніше на українських нафтопереробних заводах перероблялось від 24 млн т нафти (дані за 2004 рік) до 10 млн т (2010 рік). Упродовж останніх років щорічні обсяги переробки нафти в Україні склали всього близько 2,1-2,3 млн т. Частка дизельного пального українського виробництва на внутрішньому ринку в 2016 – 2017 рр. оцінюється лише на рівні 10-11 %. Унаслідок скорочення обсягів переробки нафти попит на українському ринку в нафтопродуктах задовольняється за рахунок імпорту в основному з Білорусі, Литви, Російської Федерації, Польщі тощо [1].

Нині питання ціноутворення на нафту та нафтопродукти є досить важливим як у теоретичній, так і практичній площинах. Особливого значення набу-

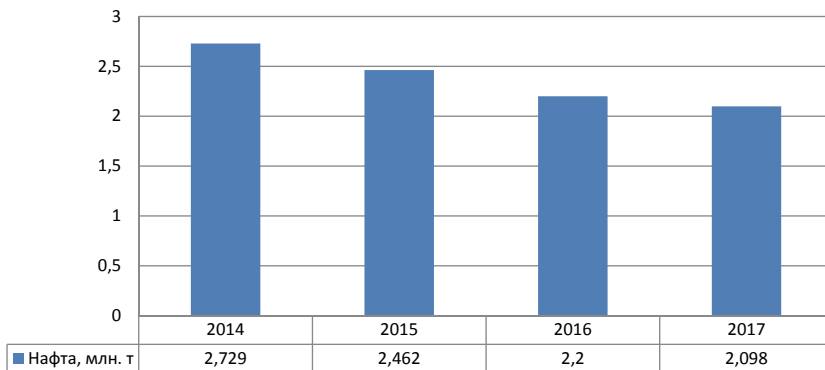

Рис. 1. Тенденція видобутку нафти в Україні, млн. т

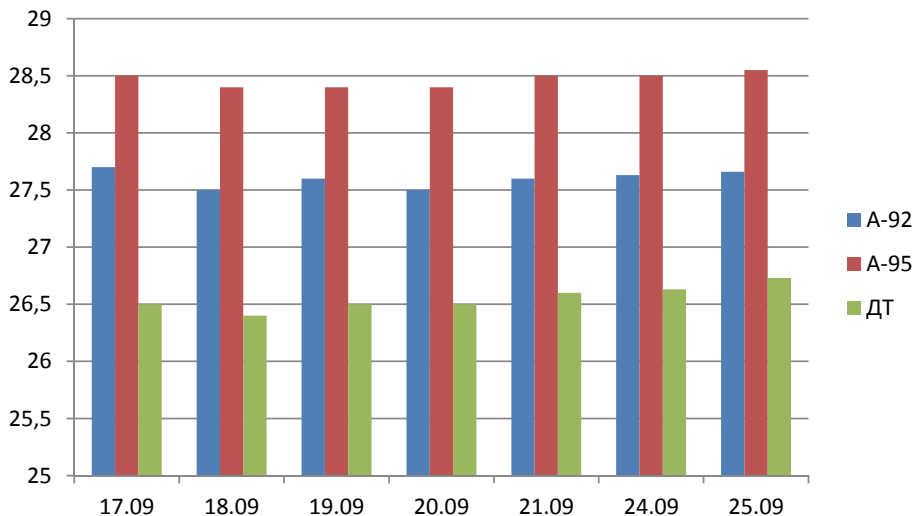

Рис. 2. Динаміка середніх цін на нафтопродукти в Україні за 7 днів (2018 р.)

ває питання повноти та відповідності сучасним ринковим умовам існуючого в Україні порядку формування цін на нафту вітчизняного видобутку [4].

Проаналізувавши динаміку середніх цін на нафтопродукти в Україні за 7 днів 2018 року, нами відзначено коливання цін на бензин А-92, А-95 та ДТ. 25 вересня 2018 року порівняно з 17 вересня ціни зросли на всі види нафтопродуктів.

Питання розвитку ринку нафти та нафтопродуктів України та світу є актуальним на сьогоднішній день та потребує подальшого аналізу. Формування взаємозв'язків та визначення рівня розвитку країн тісно пов'язано із споживанням енергії. На підставі проведеного аналізу розвитку світового ринку нафти та нафтопродуктів можна зробити такі висновки. Основною причиною незадовільної конкурентоспроможності вітчизняного моторного палива є його якість, що не відповідає вимогам сучасних стандартів та невідповідна до нього ціна. У цілому конкурентоздатність вітчизняної нафтопереробної галузі досить низька [5].

Спираючись на вище виявлені особливості формування на українському ринку сирової нафти порівняно із міжнародним досвідом, можна відмітити значні викривлення у механізмі її ціноутворення, що призводять до здорожчання вартості її переробки, а отже й до неконкурентоспроможності вітчизняних нафтопродуктів.

Список використаних джерел

1. Zalizko, V.; Talavyria, M. ; Lymar, V.; Baidala, V. Synergistic effects of agricultural intensification of bioeconomic security: experience of Poland, Ukraine and Azerbaijan. URL: <https://ageconsearch.umn.edu/record/281269>
2. Талавира М. П., Ващенко В. В., Пашенко О. В., Талавира О. М. Формування державного резерву для розвитку економіки України: монографія. К.: НУБіП України. 260 с.
3. Гірничий енциклопедичний словник : у 3 т. [Текст] / за ред. В. С. Білецького. Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. 752 с.
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. Міністерство енергети-

- ки та вугільної промисловості України URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=260994>.
5. Про державний матеріальний резерв Верховна Рада України; Закон від 24.01.1997 № 51/97-ВР
 6. Проблеми та перспективи розвитку ринку нафтопродуктів у контексті забезпечення енергетичної безпеки – НІСД URL : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nafta89ffa.pdf>
 7. Талавири М. П., Дворник І. В., Македон Г. М. Формування макроекономічної рівноваги на ринку товарів та платних послуг: монографія. Ніжин : Лисенко М. М. 2014. 275 с.
 2. Talavyria M.P., Vashchenko V.V., Pashchenko O.V., Talavyria O.M. Formation of the State Reserve for the Development of the Ukrainian Economy: Monograph. Kyiv: NU-BiP of Ukraine, 260.
 3. Girnichiy entsiklopedichnyi slovník. [Mining Encyclopedic Dictionary] (2004). Donetsk: Eastern Publishing House, 752.
 4. The Energy Strategy of Ukraine for the period up to 2030 The Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine. Available at: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=260994>.
 5. About the State Material Reserve Verkhovna Rada of Ukraine; Law of January 24, 1997. No. 51/97-VR
 6. Problems and Prospects for Oil Products Market Development in the Context of Ensuring Energy Security – NISS. Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nafta89ffa.pdf>
 7. Talavir M.P., Dvornik I.V., Macedon G.M. (2014). Formation of macroeconomic equilibrium in the market of goods and paid services Nizhyn: Lysenko M.M., 275.

References:

1. Zalizko, V.; Talavyria, M. ; Lyman, V.; Baidala, V. Synergistic effects of agricultural intensification of bioeconomic security: experience of Poland, Ukraine and Azerbaijan. Available at: <https://ageconsearch.umn.edu/record/281269>
2. Talavir M.P., Dvornik I.V., Macedon G.M. (2014). Formation of macroeconomic equilibrium in the market of goods and paid services Nizhyn: Lysenko M.M., 275.

V. Vashchenko (2019). The influence of the state reserve on formation of prices in the economy on the market of petroleum products.

BIOECONOMICS AND AGRARIAN BUSINESS, 10(1): 24-29.

<http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.024>

Abstract. Currently, the issues of oil and petroleum products are very important both in theoretical and practical terms. Of particular importance is the issue of completeness and compliance with the current market conditions of the existing in Ukraine order of formation of prices for petroleum domestic production. Problems of pricing have always been of interest to foreign scientists such as Kaufman, Gatelli, Marne, Rögner, Zavada, among Russian scientists – V. Yesipov, V. Tarasevich, who investigated methods of pricing on the basis of the cost method and its adaptation to the conditions of a market economy. Among the domestic scientists, the theoretical foundations of pricing were reflected in the scientific works of I. Lukinov, Y. Plotkina, P. Belenky, A. Melnyk and others who investigated the above problem primarily in the context of the management of costs and results and state regulation, and in particular - in the market of petroleum products. The rapid growth of oil prices in the world market leads to the need to determine the causes and factors that caused it. Problems of pricing on hydrocarbons are lately relevant both in the domestic market and in foreign ones. This is determined by the special role that oil plays in the world, and the scarcity of hydrocarbon resources, their exhaustiveness. Constant fluctuations in prices on world oil markets complicate the possibility of their forecasting with

the purpose of reserving funds in the budget or other state funds to stabilize prices. As a result of the analysis of the oil and oil products market, it was determined that: the tendency of crude oil trade in the Ukrainian market has been caused by the reduction of oil refining volumes, which, in turn, is caused by the exclusion from the domestic market of domestic fuel imports; the main reason for the unsatisfactory competitiveness of domestic motor fuel is its quality, which does not meet the requirements of modern standards and the price not corresponding to it; low quality motor fuel of domestic production is determined by the prevailing use for its production of low-quality (high-sulfur) import oil; in general, the competitiveness of the domestic oil refining industry is considered low.

Keywords: oil, petroleum products, price, import, export, market, dynamics.

В. В. Ващенко (2019). Влияние государственного резерва на формирование ценовых колебаний в экономике на рынке нефтепродуктов.

БІОЕКОНОМІКА ТА АГРАРНИЙ БІЗНЕС, 10(1): 24-29.

<http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.024>

Аннотация. Сейчас вопрос нефти и нефтепродуктов является весьма важным как в теоретическом, так и практическом плоскостях. Особенно значение приобретает вопрос полноты и соответствия современным рыночным условиям существующего в Украине порядка формирования цен на нефть отечественной добычи. Проблемы ценообразования всегда интересовали таких зарубежных ученых, как Кауфман, Гейтли, Марн, Рёгнер, Завада, среди российских ученых – В. Есипова, В. Тарасевича, которые исследовали методы ценообразования на основе затратного метода и его приспособления к условиям рыночной экономики. Среди отечественных ученых теоретические основы ценообразования нашли отражение в научных трудах И. Лукинова, Я. Плоткина, П. Беленького, А. Мельник и других, которые исследовали указанную проблему прежде всего в контексте управления затратами и результатами и государственного регулирования и, в частности, на рынке нефтепродуктов. Стремительный рост цен на нефть на мировом рынке приводит к необходимости определения причин и факторов, вызвавших его. Проблемы ценообразования на углеводороды в последнее время довольно актуальными как на отечественном рынке, так и на зарубежном. Это определяется особой ролью, которую нефть играет в мире, и недостаточностью углеводородных ресурсов, их исчерпаемостью. Постоянные колебания цен на мировых рынках нефти затрудняют возможность их прогнозирования с целью резервирования в бюджете или иных государственных фондах средств для стабилизации цен. В результате анализа рынка нефти и нефтепродуктов определено, что: устойчивая тенденция торговли сырой нефтью на рынке Украины обусловлена сокращением объемов переработки нефти, которое, в свою очередь, вызвано вытеснением с национального рынка отечественного горючего импортом; основной причиной неудовлетворительной конкурентоспособности отечественного моторного топлива является его качество, не соответствие требованиям современных стандартов и не соответствующая на него цена; низкое качество моторного топлива отечественного производства определяется преимущественным использованием для его производства низкокачественной импортной нефти; в целом конкурентоспособность отечественной нефтеперерабатывающей отрасли признана низкой.

Ключевые слова: нефть, нефтепродукты, цена, импорт, экспорт, рынок, динамика.
